

Analyse:

Hver fjerde rekrutteringsforsøg i handelsvirksomheder går galt

Resumé

Det er ingen hemmelighed, at det danske arbejdsmarked er glødende, og at mange virksomheder har svært ved at finde de ønskede medarbejdere.

Dette gælder også for de danske handelsvirksomheder – herunder i dagligvarehandelen. De danske handelsvirksomheder beskæftiger ca. 460.000 danskere, hvoraf ca. hver fjerde er ansat i dagligvarehandelen.

I første halvdel af 2023 betød situationen på arbejdsmarkedet, at de danske handelsvirksomheder i cirka 12.500 tilfælde – eller hvad der svarer til hvert fjerde rekrutteringsforsøg - enten måtte kigge forgæves efter en ny medarbejder eller ansætte en medarbejder med en anden profil end det ønskede eller nødvendige.

Blandt de stillingskategorier, der fylder mest i statistikkerne over de forgæves rekrutteringer, er stillingen som "butiksassistent" den næsthyppigst forekommende. I første halvdel af 2023 måtte de danske virksomheder i mere end 3.800 tilfælde se langt efter den efterspurgte butiksassistent.

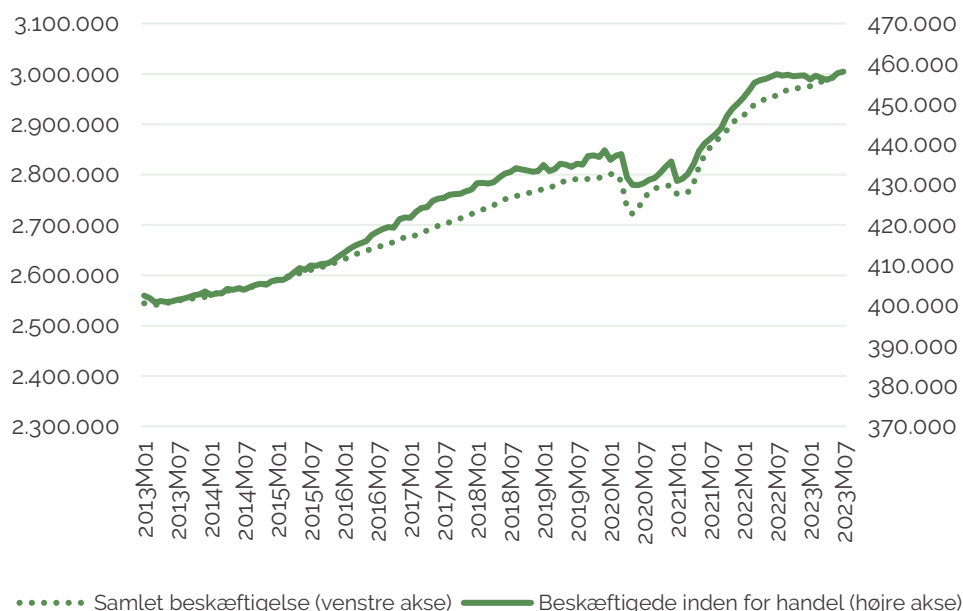
Arbejdsmarkedet er begyndt at tilpasse sig denne situation, og antallet af nye jobopslag er derfor lavere nu end for et år siden. Det er i første omgang job, som traditionelt udfyldes af ufaglærte og personer med svagere tilknytning til arbejdsmarkedet, der begrænses.

Arbejdsmarkedet har fart på – og har haft det længe

Det danske arbejdsmarked har gennem de seneste flere år været gennem en voldsom udvikling, og beskæftigelsen i mange brancher har sat den ene rekord efter den anden. Trenden over de seneste ti år er entydigt, at beskæftigelsen er fortsat støt opad.

Det gælder også inden for handelsbrancherne, der i juli 2023 beskæftigede lige omkring 460.000 danskere. Cirka hver fjerde af disse står dagligvarehandelen for.

Figur 1: Udviklingen i beskæftigelsen, 2013 til 2023 (juli)

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken: LBESK03.

Når arbejdsmarkedet er inde i en sådan udvikling – og har været det gennem flere år – betyder det naturligvis, at konkurrencen om at finde de rette medarbejdere bliver stadig mere intens. For virksomhederne medfører det, at det kan blive sværere at besætte visse stillinger, eller at nogle job må besættes af medarbejdere med en anden profil end den ønskede eller nødvendige.

En undersøgelse, som fra Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR) gennemførte for perioden december 2022 til maj 2023, viser således, at 11 pct. af virksomhedernes rekrutteringsforsøg var forgæves. I mere end hvert 10. tilfælde må virksomhederne således se langt efter den medarbejder, de ønsker at hyre.

Det er svært at finde butiksassistenten

Der er store forskelle mellem virksomhedernes udfordringer med at finde arbejdskraft – og handelserhvervene (herunder dagligvarehandelen) er blandt de brancher, hvor udfordringerne kan mærkes.

I absolutte tal er butiksassistenten således blandt de stillingskategorier, der oftest forgæves søges rekrutteret: Fra december 2022 til maj 2023 måtte de danske virksomheder således i næsten 4.000 tilfælde forgæves forsøge at ansætte en kvalificeret butiksassistent. Det svarer til næsten tre ud af ti rekrutteringsforsøg.

Kun rengøringsassistenter er i absolutte tal den type medarbejder, der er sværere at rekruttere på det nuværende arbejdsmarked. Også kokke, kundeservicemedarbejdere og elektrikere – og en række traditionelt primært offentlige stillinger som social- og sundhedsassistenter og pædagoger – er blandt de jobkategorier, som ofte må stå tomme, når der søges efter nye medarbejdere.

Figur 2: Antal forgæves rekrutteringsforsøg efter jobkategori

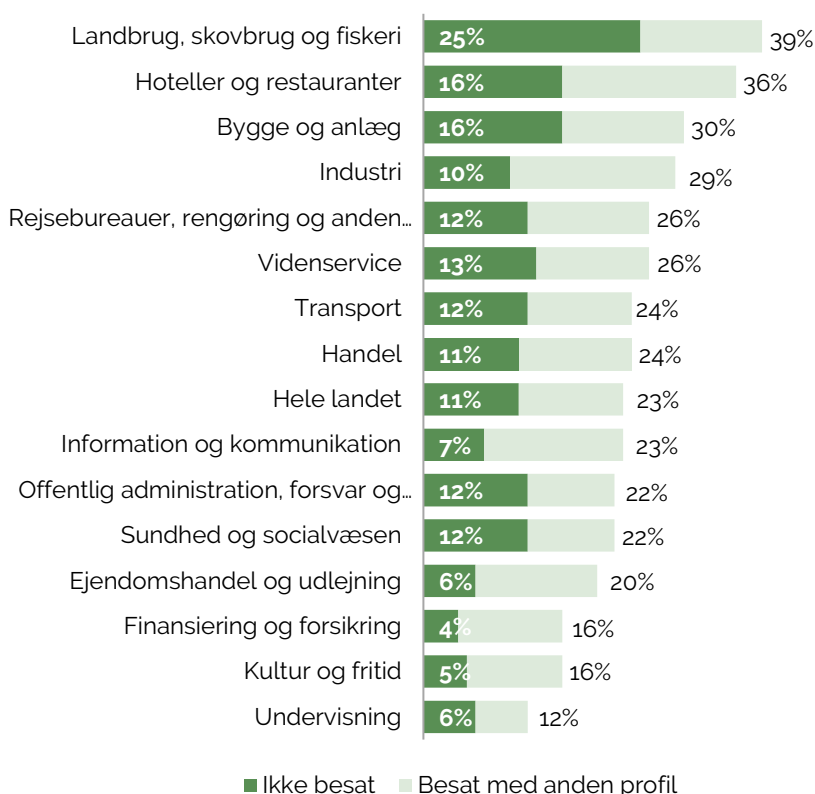
Stillingsbetegnelse	Antal forgæves rekrutteringsforsøg
Rengøringsassistent	4.560
Butiksassistent	3.840
Social- og sundhedsassistent	3.670
Kok	3.580
Kundeservicemedarbejder	2.610
Pædagog	2.590
Elektriker	2.490
Køkkenmedhjælper	2.220
Social- og sundhedshjælper	2.130
Lager- og logistikmedarbejder	1.800

Kilde: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR) (2023): Rekrutteringssurvey – Rapport, september 2023. Senest lokaliseret 10. oktober 2023 på: <https://www.star.dk/media/3frdcur2/rekrutteringssurvey-rapport-september-2023.pdf>, s. 8.

Note: Tallene viser både job, der ikke kunne besættes og job, der blev besat med en anden profil end tiltænkt / ønsket.:

I de samlede handelsbrancher oplevede man, at 24 pct. af alle jobopslag i perioden fra december 2022 til maj 2023 enten endte forgæves eller med ansættelse af en medarbejder med en anden profil end den ønskede eller nødvendige.

Figur 3: Andel forgæves rekrutteringsforsøg

Kilde: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR) (2023): Rekrutteringssurvey – Rapport, september 2023. Senest lokaliseret 10. oktober 2023 på: <https://www.star.dk/media/3frdcur2/rekrutteringssurvey-rapport-september-2023.pdf> s. 5.

Note: Tallene er trukket fra STAR's rekrutteringssurvey, der senest blev opdateret primo oktober 2023. Tallene ud for hver søjle angiver summen af andele, der ikke er blevet besat hhv. er blevet besat med en anden profil end den tiltænkte.

De forgæves rekrutteringsrater skjuler dog betydelige forskelle. Brancherne er nemlig ikke lige store. Eksempelvis er der kun ca. 40.000 beskæftigede inden for landbrug, skovbrug og fiskeri, hvilket betyder at denne branche i beskæftigelsestermer fylder under 1/10 af de danske handelsvirksomheder – og kun lige i omegnen af en tredjedel af beskæftigelsen alene i de danske dagligvarebutikker.

Når cirka hvert fjerde rekrutteringsforsøg i handelsbranchen således mislykkes, dækker dette over et meget stort antal. Helt konkret svarer det i absolutte tal til, at handelsvirksomheder i tredje kvartal af 2023 måtte opgive eller omstille forsøg på rekruttering i ca. 12.500 tilfælde. Som nævnt var ca. 3.800 af disse – svarende til ca. 30 pct. – butiksassistenter.

Figur 4: Antal forgæves rekrutteringsforsøg efter branche

Kilde: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR) (2023): Rekrutteringssurvey – Rapport, september 2023. Senest lokaliseret 10. oktober 2023 på: <https://www.star.dk/media/3frdcur2/rekrutteringssurvey-rapport-september-2023.pdf>, s. 7.

Note: Tallene er trukket fra STAR's rekrutteringssurvey, der senest blev opdateret primo oktober 2023. Tallene viser både job, der ikke kunne besættes og job, der blev besat med en anden profil end tiltænkt / ønsket.

Samlet set gør dette handelsvirksomhederne til den gruppe af private virksomheder, hvor rekrutteringsforsøgene i absolutte tal oftest er udfordret. Kun i den offentlige sektor opleves der i absolutte tal flere forgæves rekrutteringsforsøg.

Tilpasningen af arbejdsmarkedet er måske på vej

De økonomiske vismænd slog i en rapport fra efteråret 2023 fast, at mangel på arbejdskraft ikke i sig selv er et økonomisk-strukturelt problem; det er nemlig ikke noget, der i sig selv påvirker den overordnede, økonomiske holdbarhed eller de offentlige finanser. Samtidig er det danske arbejdsmarked velfungerende, hvorfor det må forventes at tilpasse sig.

Faktaboks: De økonomiske vismænds syn på spørgsmålet om arbejdskraftmangel

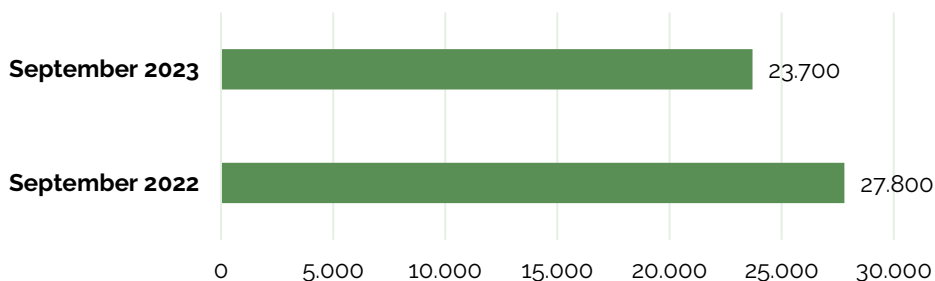
De Økonomiske Råd – "Vismændene" – behandlede i deres rapport i efteråret 2023 spørgsmålet om manglen på arbejdskraft i Danmark. Vismændene konkluderede, at manglen på arbejdskraft ikke er et strukturelt-økonomisk problem, da arbejdsmarkedet i Danmark fungerer efter hensigten. De skrev bl.a.:

"Det er svært at pege på egentlige markedsfejl, som tilsiger, at de demografiske forskydninger i sig selv (udover spørgsmålet om finanspolitisk holdbarhed) giver et særligt behov for offentlig indgriben. Det er derfor et naturligt udgangspunkt, at markedsmekanismen på arbejdsmarkedet vil sørge for at skabe en ny ligevægt, hvor efterspørgslen efter arbejdskraft tilpasser sig udbuddet."

Kilde: De Økonomiske Råd (2023): Dansk økonomi – efterår 2023. Rapportens hovedkonklusioner. Senest lokaliseret 11. oktober 2023 på:
<https://dors.dk/vismandsrapporter/dansk-oekonomi-efteraar-2023>, s. 8.

Og denne tilpasning er måske allerede så småt undervejs. En analyse fra oktober 2023 foretaget af rekrutteringsvirksomheden Jobindex i samarbejde med Dagbladet Børsen viste således, at antallet af jobopslag toppede i begyndelsen af 2022, men nu ligger på niveau med 2020. I september 2023 var der således næsten 15 pct. færre jobannoncer end i september 2022.

Figur 5: Antal jobopslag

Kilde: Jobindex / Børsen (2023): Dansk Jobindex – Skrøbeligt jobmarked. Senest lokaliseret 11. oktober 2023 på: https://www.jobindex.dk/img/pdf/jobindex_okt23.pdf.

Note: Opgørelsen er fra primo oktober 2023.

Der er langt fra tale om krise, men snarere en gradvist og mindelig tilpasning på arbejdsmarkedet – en tilpasning, som i første omgang må forventes at ramme ufaglærte og personer med en generelt svagere tilknytning til arbejdsmarkedet.

DSK MENER

Medarbejderne er grundlaget for enhver butiks succes. Det gælder selvfølgelig også i dagligvarehandelen. Derfor er det også vigtigt, at rammerne på arbejdsmarkedet på bedst mulig vis tilgodeser mulighederne for, at danske virksomheder kan finde den nødvendige arbejdskraft. Samtidig er det vigtigt at sikre, at grupper, der har en svagere tilknytning til arbejdsmarkedet, kan finde beskæftigelse. Begge disse udfordringer kan håndteres ved at skabe et endnu mere fleksibelt arbejdsmarked.

Derfor foreslår DSK, at

- At der arbejdes for at styrke erhvervsuddannelserne endnu mere, herunder ikke mindst de merkantile af slagsen.
- At overenskomsterne generelt bør underkastes et serviceeftersyn med fokus på virksomhedernes daglige administration af reglerne og et ønske om generelt at skabe mere fleksible vilkår på arbejdsmarkedet f.eks. i form af mindre rigide regler for deltidsansættelser.
- At reglerne for ansættelse af fleksjobbere og lignende gøres mere smidige og fleksible, så denne slags ansættelser bliver mere attraktive og mindre byrdefulde for virksomhederne.
- At detailhandelsbrancherne og regeringen i samarbejde udvikler og udbreder en guide, der på nemmest mulige og mest tilgængelige måde hjælper virksomhederne gennem regler, faldgruber m.m., når det kommer til fleksible ansættelser,
- At det politiske fokus på regelforenkling styrkes betydeligt, så ressourcer kan frigives fra bl.a. administration og lignende til mere værdiskabende arbejde, herunder udvikling af nye og mere effektive arbejdsgange.

Om dette notat

Dette notat er udarbejdet af De Samvirkende Købmænd (DSK). DSK har eksisteret i over 100 år som brancheorganisation og repræsenterer i dag næsten 1.500 supermarkeder, discountbutikker, nærbutikker og convenience i Danmark. Vi arbejder løbende for at forbedre rammerne for de danske købmænd – også ved at skabe og dele viden og indsigt om emner, der har relevans for købmændenes dagligdag og forretning.

Denne analyse er udarbejdet i oktober 2023 af analysemedarbejder Anker Søby Poulsen og analysechef Morten Jarlbæk Petersen. Det er tilladt at citere fra denne analyse med henvisning til DSK.